

УДК 336.225.673

Єгарміна В.Д.

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ І ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ

Податковий контроль, як складова державного управління економікою країни, виконує функцію органів управління, а як завершальна стадія управлінського процесу - це є форма зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом управління. Як самостійна система, податковий контроль здійснює контрольні процедури, спрямовані на встановлення відхилень у діяльності системи, що контролюється, від заздалегідь визначених параметрів; причин виникнення цих відхилень і шляхів їх усунення, застосовуючи при цьому власні форми і методи для ефективного досягнення поставленої мети.

Ключові слова: зворотній зв'язок; контрольна процедура; об'єкти контролю; податковий контроль; податкова політика; структурні елементи системи; сутність, функції, завдання контролю.

Постановка проблеми. Економічна політика держави невід'ємно пов'язана з фінансовими відносинами між суб'єктами господарювання та державними інститутами влади, які потребують виваженого, послідовного, постійно діючого контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Система контролю, зокрема фінансового, висвітлювалася в наукових працях вітчизняними і зарубіжними вченими, зокрема: І.А. Белобжецького, М.Т. Білухи, В.В. Бурцева, Ф.Ф. Бутинця, А.В. Бризгаліна, Є.О. Вознесенського, Ю.А. Данилевського, Н.І. Дороша, З.В. Гуцайлюк, Є.В. Калюги, М.В. Кужельного, В.К. Савчука, В.В. Сопко, І.Б. Стефанюка, Б.Ф. Усача, В.О. Шевчука, С.О. Шохіна та інших.

У зв'язку з запровадженням нової системи оподаткування згідно з Податковим кодексом України, виникла необхідність подальших наукових досліджень в галузі податкового контролю. Податковий контроль, як об'єкт наукових досліджень, опрацьований такими вченими, як: Н.С. Витвицькою, О.Д. Даниловим, В. П. Завгороднім, Є. К. Ковальчуком, В. М. Панасюком, В.А. Онищенком, А.П. Чередніченко, Л.М. Чернелевський та іншими.

Теоретичне обґрунтування визначення податкового контролю, класифікація процедур, що здійснюються під час проведення контрольних заходів, в першу чергу форм і методів податкового контролю, викликає найбільшу полеміку серед науковців та практиків. Деретулювання підприємницької діяльності, невтручання держави в господарську діяльність суб'єктів господарювання, диференціація форм власності, збільшення частки приватної власності, ускладнення економічних і правових відносин між державою і суб'єктами підприємницької діяльності (далі СПД), все це потребує

наукового і правового обґрунтування форм і методів контролю, що застосовуються при здійсненні контрольних заходів.

Мета статті. В даній статті проаналізовано погляди науковців на фінансовий, зокрема, податковий контроль. Але слід підкреслити, що до даного часу не визначено цілісне теоретичне обґрунтування суті, функцій, інструментарію податкового контролю. Метою статті є визначення і обґрунтування окремих аспектів теоретичного обґрунтування і визначення податкового контролю: контрольних процедур, функцій, форм і методів.

Виклад основного матеріалу. Природа контролю розглядається різними науковцями з різних сторін: як функція органів управління; як сукупність прийомів і засобів відстеження діяльності суб'єктів господарювання; як завершальна стадія управлінського процесу; як форма зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом управління; як система спостереження за функціонуванням об'єкта управління з метою виявлення відхилень від заданих параметрів [1, с .20-25].

У ст.1 Лимської декларації керівних принципів контролю, прийнятої на IX Конгресі Міжнародної організації вищих контрольних органів (INTOSAI), визначено, що контроль - не самоціль, а невід'ємна частина системи регулювання, метою якої є встановлення відхилень від стандартів і порушень принципів законності, ефективності і економії витрачання матеріальних ресурсів на якомога ранній стадії з метою прийняття корегуючих заходів, а в окремих випадках, залучення винних до відповідальності, отримання компенсації за завдану шкоду і здійснення заходів по упередженню або зменшенню таких порушень у майбутньому [5, с. 8].

Процес управління уявляє собою цілеспрямований вплив суб'єкта управління на об'єкт з метою досягнення певного результату в рамках конкретної економічної системи. Засновник науки управління А. Файоль відмічав, що без контролю, тобто без зворотного зв'язку, який замикає систему управління в кільце, неможливо її функціонування.

Контроль дозволяє не лише встановити недоліки у функціонуванні суб'єктів господарювання, оцінити виконавчу дисципліну і дотримання вимог діючого законодавства, а і робити висновки стосовно його ефективності і пропонувати зміни до законодавчих актів з метою досягнення збалансованості інтересів держави і суб'єктів господарювання.

Як відмічає М.І. Шутов, державне регулювання економіки означає свідоме спрямування економічних процесів у потрібний для суспільства напрямок з метою досягнення їх збалансованості, пропорційності й оптимальності [10., с. 5].

Як складова управління, контроль забезпечує належне функціонування об'єкта управління. Так, В.В. Бурцев розглядає контроль як достовірне визначення фактичного стану об'єкта управління; співставлення отриманих даних із заздалегідь встановленими параметрами функціонування для даного об'єкта управління; визначення ступеню відхилень у функціонуванні об'єкта управління від заданих параметрів; з'ясування причин і наслідків даних

відхилень, прийняття заходів щодо попередження та усунення порушень у функціонуванні об'єкта управління [2, с. 30].

Більшість науковців визначають контроль як засіб дотримання державної законності, достовірності і ефективного витрачання ресурсів господарювання. Так, Є.В. Калюга висловлює думку, що треба контролювати не стільки виконання нормативно-правових актів, скільки стан господарської діяльності на підприємствах. При цьому контроль потрібно розглядати не як обліково-перевірочну діяльність, а як функцію управління і важливий елемент реалізації економічного зростання держави [4, с. 29].

На думку автора, контроль у широкому розумінні, слід вважати як процес, який забезпечує збалансованість взаємодії складових цілісної системи, спрямований на досягнення поставленої перед системою мети. Сутність контролю полягає у здійсненні контрольних процедур, спрямованих на встановлення відхилень у діяльності системи, що контролюється, від заздалегідь визначених параметрів, тобто: ефективності їх запровадження; причин виникнення цих відхилень і шляхів їх усунення для ефективного досягнення поставленої мети.

Якщо розглядати податковий контроль в системі державного контролю, то це є різновид державного фінансового контролю.

Якщо розглядати податковий контроль як структуру податкової системи, то слід виділяти види, форми і методи контролю відповідно до завдань та функцій податкової системи в часі та регіональному просторі в межах податкового законодавства. При цьому за доцільне на перше місце слід ставити мету, яку переслідує контрольна процедура суб'єкта контролю по відношенню до об'єкту.

Особливістю податкового контролю є те, що він не тільки надає інформаційне забезпечення органам державного управління, а виконує ще й такі особливі функції, як нарахування сум податків і зборів, штрафних санкцій під час проведення контрольних дій органами податкової служби та їх стягнення. Але головна мета податкового контролю, і в цьому ми погоджуємося із М.І. Шутовим, полягає не в контролі дотримання вимог податкового законодавства і донарахуванні сум податків і зборів; а у наданні пропозицій щодо удосконалення податкового, господарського, адміністративного, кримінального права з метою усунення правових основ навмисного ухилення СПД від оподаткування.

Таким чином, головним завданням податкового контролю слід вважати не збільшення сумм донарахувань за результатами проведених перевірок СПД і констатації порушень податкового законодавства, а виявлення причинно-наслідкових зв'язків виявлених порушень, розробка конкретних пропозицій і заходів по удосконаленню податкового законодавства і переходу від примусового стягнення податків і зборів до добровільного виконання податкових зобов'язань перед державою як юридичними так і фізичними особами.

Державне управління економікою в ринкових умовах ґрунтується на регулюванні економічних процесів через впровадження виваженої фінансової

політики, яка, в свою чергу, базується на бюджетній, податковій, грошово-кредитній, інвестиційній, ціновій політиці. Здійснення фінансової політики на загальнодержавному рівні передбачає використання таких інструментів, як податки, ціни, тарифи, інвестиції, кредити, цінні папери, оренда, концесії, пільги, гарантії тощо [3, с. 17-18].

Все це складові державного управління, але саме податковий контроль віддзеркалює ефективність їх взаємодії та економіки, як цілісної системи.

Таким чином, податковий контроль, уявляючи собою різновид державного фінансового контролю, характеризується власною організацією, має свої функції, задачі, об'єкти контролю, свої принципи, форми і методи функціонування. Принципи, форми, методи, та організація податкового контролю формуються на підставі як загальних вимог проведення державного фінансового контролю, так і особливостей системи оподаткування, виходячи з, прийнятої державою, податкової політики і опосередковуються організацією роботи органів податкової служби.

Застосовуючи принцип аналогії, розглянемо функції податкового контролю через призму фінансового контролю. Так, В.В. Бурцев до функцій фінансового контролю відносить: захисну, інформативну, оперативну, превентивну і додає ще опосередковані функції: комунікативну і упорядкувальну. При цьому головною функцією він вважає превентивну [2, с. 38-39].

М.І. Шутов відносить до функцій контролю: інформаційну, профілактичну, інструктивну (мобілізує) [10, с. 16-17].

Більш розгорнуто, на думку, автора, функції фінансового контролю виділені В.В. Бурцевим, які в повній мірі можна застосувати і до податкового контролю. Враховуючи особливості податкової системи, до функцій податкового контролю слід віднести наступні: облікову, примусову, наглядову, роз'яснювальну, розслідувальну, фінансової безпеки, аналітичну, фіскальну, стимулюючу, розподільчу і соціальну.

Головною метою здійснення фінансової політики на загальнодержавному рівні є забезпечення стабільного фінансового розвитку країни. Звичайно, що фінансовий розвиток без фіскальної функції системи оподаткування здійснити не можливо. З розвитком суспільства фіскальна функція, як провідна функція оподаткування, повинна змінитися на стимулюючу, розподільчу і соціальну. Це є вимога часу.

Перехід від фіскальної функції оподаткування до стимулюючої і соціальної потребує не тільки психологічних змін у взаємовідносинах між податковою службою та СПД, а також змін форм і методів податкового контролю, проведення ґрунтовного економічного аналізу податкового навантаження СПД, співставлення рівня податкового навантаження по кожному окремому підприємству з відповідними показниками по регіону, галузі, загальнодержавними показниками.

Головними завданнями контролю податкових надходжень в нових умовах функціонування податкової системи і зміни пріоритетів з фіскальної функції на регулюючу, розподільчу і соціальну є:

- вивчення позитивних і негативних тенденцій у взаємовідносинах між платниками податків і державою, встановлення закономірностей розвитку цих відносин;

- проведення ефективного аналізу з метою виявлення впливу всієї системи оподаткування, її окремих елементів на показники фінансово-господарської діяльності як окремих підприємств, так і всієї економіки держави;

- попередня оцінка можливості виникнення непередбачених економічних, фінансових, бюджетних і податкових ситуацій, антагонізму між цілями платників податків і бюджетними цілями держави;

- розробка комплексу заходів по усуненню негативних проявів у взаємовідносинах між платниками податків і державою.

Для оптимального, збалансованого, виваженого макроекономічного регулювання економіки держави податкова політика повинна виміряти, аналізувати і контролювати податкове навантаження як на економіку в цілому, так і на окремі галузі, регіони, підприємства.

Фактичне виконання бюджетів різних рівнів значною мірою залежить від видів, форм і методів проведення державного фінансового контролю. У цій сфері перетинаються, а іноді і гостро конфронтують інтереси окремого СПД і суспільно-громадські інтереси. Примирення цих контрастних мотивів полягає у розробці такої податкової стратегії, форм і методів податкового контролю, які б максимально співпадали з економічними інтересами платників податків, соціальним захистом громадян і наповненням бюджетів всіх рівнів.

Розглянувши функції та завдання податкового контролю, зосередимося на теоретичному обґрунтуванні його структурних елементів.

Дослідження структурних елементів контролю проводилися як за часів адміністративно-командної, так і ринкової системи управління багатьма вченими: В.В. Бурцевим, Е.А. Вознесенським, Є.В. Калюгою, В.М. Родіоною, О.О. Шпігом, С.О. Шохіним, М.І. Шутовим та іншими.

Так М.І. Шутов розглядає систему контролю, що складається з наступних елементів: контролюючий суб'єкт, контрольні процедури і контрольований об'єкт [10, с. 13].

Дещо ширше розглядає структурні елементи контролю В.В. Бурцев. Він визначає три системоутворюючих фактори: сутність взаємозв'язку між суб'єктом і об'єктом контролю; організаційна упорядкованість і взаємодія різних за рівнем і значимістю центрів відповідальності; взаємозв'язок і взаємодія окремих одиниць організаційної структури і їх функцій. При цьому сутність взаємозв'язку між суб'єктом і об'єктом контролю він вважає в наявності прямого і зворотного зв'язку між цими елементами. В системі контролю прямий зв'язок забезпечує результати контрольних дій, що використовуються для прийняття управлінських рішень, а зворотний зв'язок підсумовує якість проведеного контролю і сповіщає про ступінь його впливу на об'єкт. Взаємозв'язок між суб'єктом і об'єктом контролю визначає формування та розвиток контрольних елементів процесу управління в цілісній системі [2, с. 92-93].

Так Е. А. Вознесенський поділяв структурні елементи контролю, як цілісної системи, на організаційні та методологічні і виділяв суб'єкти та об'єкти контролю, межі контрольної діяльності, права і обов'язки контролюючих органів, періодичність контролю, методика перевірки, взаємну координацію роботи органів контролю тощо.

Автор погоджується з думкою В.В. Бурцева, який визначає систему державного фінансового контролю як поєднання теоретичної, нормативної, науково-дослідної і навчальної бази; методичного, кадрового, матеріально-технічного і фінансового забезпечення; організаційну і інформаційно-комунікативну структури [2, с. 95].

Щодо питання визначення об'єкта контролю і контрольної діяльності, то в науковій літературі також немає єдиної думки. Так С.О. Шохін пропонує класифікувати об'єкти бюджетно-фінансового контролю за такими критеріями: за джерелом фінансових ресурсів (бюджетні, внебюджетні фонди, кредитні ресурси тощо); за організаційно-правовою формою (органи державної влади, підприємства будь-яких форм власності, банки тощо); за характером контрольних дій (об'єкти попереднього, поточного контролю) [9, с. 211-212].

Група авторів – І.І. Кучеров, О.Ю. Судаков, І.А. Орешкин вважають, що об'єкт податкового контролю слід визначати як різновид грошових відносин публічного характеру, які виникають у процесі утримання податків і зборів і притягнення порушників податкового законодавства до відповідальності [5, с. 20].

З такою думкою не погоджується О.А. Ногіна, яка вважає, що правове регулювання відносин у сфері податкових правопорушень відбувається не в рамках податкового контролю, а в рамках самостійного правового інституту відповідальності.

Позиція О.А. Ногіної і С.Ю. Орлова полягає в тому, що вони під об'єктом контролю розуміють саме дію або бездіяльність платників податків, податкових агентів платників зборів і інших осіб по сплаті (утриманню) податків і зборів, а також по виконанню ними інших обов'язків, передбачених податковим законодавством, котрі оцінюються з точки зору їх законності, достовірності і своєчасності. [6, с. 105-106].

На наш погляд слід погодитися з думкою науковців, які визначають об'єктом контролю саме дію або бездіяльність суб'єктів підприємницької діяльності щодо дотримання ними вимог податкового законодавства, а не документи, які є матеріальними носіями і юридичним підґрунтям представлення діяльності платника податків, що перевіряється, згідно з принципами організації бухгалтерського обліку і складання фінансової та податкової звітності.

Що стосується видів контролю, то більшість науковців поділяє контроль на: попередній, поточний і послідуочий. У практиці проведення податкового контролю всі три види мають місце, застосовуючи свої форми і методи. Виходячи з основної функції податкового контролю, мета якої - якомога більша сума донарахувань до бюджетів всіх рівнів, тобто фіскальна функція, до останнього часу основним видом податкового контролю був послідуочий.

Якщо, за П. Самуельсоном, система оподаткування набуває суто фіскальних функцій, то вона забиває «клин» між попитом і пропозицією, порушуючи як інтереси виробників, так і добробут споживачів.

Переглядаючи основні функції контролю і змінюючи акцент з фіскальної функції на стимулюючу і соціальну, основним видом податкового контролю повинен бути саме превентивний контроль, а значить аналіз податкового навантаження на СПД і співставлення його з основними показниками розвитку окремих галузей, регіонів, з показниками ВВП в цілому по країні [7, с. 107].

Запроваджений з 2011 року Податковий кодекс, не дає вичерпного переліку форм податкового контролю, що і в подальшому стане на заваді розвитку податкового контролю, як зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом контролю в структурі державного управління економікою країни. Так, згідно з ст. 62 Податкового кодексу, формами податкового контролю є:

- ведення обліку платників податків;
- інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів податкової служби;
- перевірки та звірки відповідно до вимог Податкового кодексу, а також перевірки щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, відповідно до законодавства.

Як бачимо, цей перелік не є вичерпним і окремі контрольні процедури залишаються не розкритими в повному обсязі, що і надалі буде створювати певні конфліктні ситуації при проведенні контролю.

Так, наприклад, органи податкової служби не можуть опечатувати склади, торговельні приміщення. Навіть отримати деякі відомчі нормативні або технологічні документи під час проведення документальних перевірок дуже складно, а частіше просто не можливо. СПД спираються при цьому на те, що законодавством не передбачено надавати на перевірку документи або облікові реєстри, які безпосередньо не визначають нарахування та сплату податків і зборів. Досконало перевірити ефективність і правильність списання сировини; матеріалів (основних і допоміжних); палива; електроенергії тощо, які використані у виробництві готової продукції, у разі ненадання технологічної документації, неперед'явлення документів по визначенню рівня та сум списаного браку, ненаданні затверджених калькуляцій тощо, практично не можливо. Аналіз однієї податкової звітності, без поглибленого вивчення усіх документів, що підтверджують здійснення господарських операцій, пов'язаних із обрахуванням об'єкту оподаткування, не може свідчити про якісні контрольні процедури. Для того, щоб забезпечити якість перевірок, треба розробити повний перелік робочих документів фахівців, які проводять перевірку.

Проаналізувавши різні погляди науковців на форми проведення податкового контролю, нами зроблено висновок, що до форм податкового контролю слід віднести наступні контрольні процедури:

- 1) податкові перевірки;
- 2) одержання пояснень від посадових осіб платників податків і інших зобов'язаних осіб;

- 3) перевірки даних обліку й звітності;
- 4) взяття на облік суб'єктів підприємницької діяльності;
- 5) контроль валютних операцій;
- 6) контроль розрахункових операцій при проведенні готівкових розрахунків;
- 7) контроль погашення податкових зобов'язань;
- 8) контроль наявності свідоцтв, ліцензій та інших документів на дозвіл здійснення окремих видів діяльності;
- 9) контроль за отриманням СПД та використанням марок акцизного збору;
- 10) постійний моніторинг основних економічних показників СПД, податкового навантаження і фактичних надходжень податкових платежів.

«Метод», зазвичай, розуміється як засіб (або сукупність засобів) практичного пізнання явищ, що досліджуються. У відношенні методів контролю, як і при визначенні його форм, також існує безліч наукових думок.

До методів податкового контролю група вчених (Є. Поролло, О. Шохін, Л. Вороніна, І. Кучеров) відносить такі контрольні процедури як:

- формальна, логічна та арифметична перевірка документів;
- юридична оцінка господарських операцій, що відображені в документах;
- зустрічна перевірка;
- економічний аналіз (для документального податкового контролю);
- отримання пояснень;
- огляд приміщень, і територій, що використовуються для отримання доходу (прибутки);
- інвентаризація.

Погоджуючись з визначенням переліком методів контролю, автор підкреслює, що в залежності від мети та самостійного виокремлення, контрольні процедури можуть визначатися в одному разі як форма контролю, а в іншому як його метод. Якщо перелічені дії є засобом прояву певної форми контролю, то таку контрольну процедуру слід вважати як метод; якщо контрольна процедура застосовується як самостійний захід, то її слід трактувати як окрему форму контролю. Тому, якщо перелічені дії є засобом проведення певної форми контролю, їх доречно вважати методами.

У Податковому кодексі не визначені чітко методи попереднього, поточного і послідуєчого контролю, а також конкретний інструментарій їх оформлення. Попередній контроль повинен запобігати ухиленню від сплати податків і зборів і відстежувати діяльність СПД до завершення терміну подачі податкових декларації та розрахунків. Проводити перевірку через півроку або ще більшого терміну після скоєння СПД порушення податкового законодавства, коли всі гроші вже давно переведені за кордон і ні засновників, ні директора такого СПД на території України вже не має, це марне витрачання державних коштів та часу. Оперативність проведення перевірок таких СПД дуже низька, тому більшість донарахованих, під час контрольних дій, сум податків і зборів залишається непогашеною. Це є результатом того, що більшість перевірок, які проводяться, є послідуєчими, тобто вони відстежують господарські операції, які вже мали місце рік, два, або три тому. Вплив на цих

СПД з метою упередження ухилення від сплати податків і зборів майже відсутній.

У останні роки все більше науковців визнають застосування в проведенні фінансового контролю методів тестування, анкетування, інтерв'ю тощо, які притаманні психологічним методам дослідження. Застосування методів психологічного дослідження при проведенні податкового контролю надасть можливість зняти психологічне напруження як для податківців, так і для тих, кого перевіряють і створити дійсно довірчі партнерські взаємовідносини між платниками податків і органами ДПС України.

У якості конкретних предметів податкового контролю повинні бути визнані всі документальні, цифрові, юридичні інформаційні носії, що підтверджують визначення об'єкту оподаткування, нарахування сум податків і зборів та їх сплату до бюджету. Для перевірки повинні бути надані: первинні бухгалтерські документи, угоди, розрахунки, кошториси, облікові реєстри, фінансова, податкова і статистична звітність, комп'ютерне програмне забезпечення, системи розрахункових операцій, а при необхідності і матеріальні цінності.

Висновки. Держава, ґрунтуючись на податковому законодавстві, формує податковий механізм, як сукупність організаційно-правових норм і методів одержання податків і зборів, а також контролю взаємодії всіх суб'єктів процесу оподаткування, тим самим відстежує ефективність впровадження податкової політики. Контроль сплати податків і прогнозування податкових надходжень це дві сторони єдиного складного ієрархічного процесу державного управління, між якими є органічний зв'язок.

Податковий контроль, як частина більш загальної системи – податкової системи, по своїй суті, направлений назовні, тобто на перевірку дотримання СПД податкового законодавства. Як прямий зв'язок між об'єктом і суб'єктом управління він забезпечує результати контрольних процедур, відображаючи ступінь як добровільного, так і примусового виконання вимог податкового законодавства. У якості зворотного зв'язку, система податкового контролю показує ступінь ефективності податкової політики, яка, в першу чергу, відзеркалюється у ефективності податкового законодавства і його впливу на розвиток підприємницької діяльності, інвестиційного клімату, соціальної захищеності громадян тощо.

Теоретичне обґрунтування класифікації форм і методів контролю, зокрема податкового, є головною умовою його подальшого розвитку, удосконалення, підвищення ефективності і якості. З ускладненням фінансових аспектів діяльності комерційних структур, розширенням та укріпленням фінансових потоків, розширенням приватної власності класифікація контролю і його складових постійно змінюється і знаходить різні тлумачення у різних науковців. Щоб запобігти суперечності всі ці складові контролю повинні бути визнані на законодавчому рівні, при цьому кожен вид та форма контролю повинні мати свою мету і відповідну методологічну базу. Але в той же час всі види, форми і методи контролю повинні узгоджуватися одне з одним і

відповідати стратегічним цілям розвитку економічної та податкової політики країни.

Список використаних джерел

1. Белобжецкий И.А. Финансовый контроль и новый хозяйственный механизм / И.А. Белобжецкий – М.: Финансы и статистика, 1989. 256с.
2. Бурцев В.В. Организация системы государственного финансового контроля в Российской Федерации: теория и практика / В.В. Бурцев – М.: И-Т корпорация «Дашков и К», 2002. – 496 с.
3. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України / [М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, Т.І. Єфіменко ті ін.] – К.: НДФІ, 2004. – 712 с.
4. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління. Монографія / Є.В. Калюга – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2002. – 360 с.
5. Кучеров И.И. Налоговый контроль и ответственность за нарушения законодательства о налогах и сборах./ Кучеров И.И., Судаков О.Ю., Орешкин И.А. / под ред. И.И. Кучерова. М. М.: АО «Центр ЮрИнфоР», 2001. – 256 с.
6. Ногина О.А. Налоговый контроль: вопросы теории / О.А. Ногина – СПб.: Питер, 2002. – 160 с. – (Серия «Учебные пособия»).
7. Податкові важелі та стимули розвитку господарських систем (теоретичні засади та практика використання): Монографія / За ред. Андрущенка В.Л., Мельника В.М. – Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2006. – 210 с.
8. Податковий кодекс України: чинне законодавство станом на 10 грудня 2010 року – К.: Алерта; Центр учбової літератури, 2011. – 488с.
9. Шохин С.О. Проблемы и перспективы развития финансового контроля в Российской Федерации / С.О. Шохин – М.: Финансы и статистика, 1999. – С. 211-212.
10. Шутов М.І. Державний фінансовий контроль в Україні (теорія і практика) Монографія. / Шутов М.І., Бабенко В.А., Стоянова Н.М. Одеса: «Юридична література». 2004 – 136с.

Подано до редакції 17 лютого 2011 року

Єгарміна В.Д.

Налоговый контроль: теоретические основы и практика применения

Налоговый контроль, как составляющая государственного управления экономикой страны, исполняет функцию органов управления, а как заключительная стадия управленческого процесса – это форма обратной связи между субъектом и объектом управления. Как самостоятельная система, налоговый контроль исполняет контрольные процедуры, направленные на установление отклонений в деятельности контролируемой системы, от заранее установленных параметров; причин возникновения этих отклонений и

способов их устранения, используя при этом собственные формы и методы для эффективного достижения поставленной цели.

Ключевые слова: *обратная связь; контрольная процедура; объекты контроля; налоговый контроль; налоговая политика; структурные элементы системы; сущность, функции, задания контроля.*

Yegarmina V.D.

The Tax Control: theoretical principles and practice of application

Tax control as a component of state economic management of the country, provides the functions of management as well as the final stage of the administrative process - this is a form of feedback between the subject and object management. As an independent system, tax control provides control procedures to establish variations in the activity system that is controlled by predetermined parameters, the causes of these abnormalities and their removal, while using their own forms and methods to effectively achieve this goal.

Keywords: *feedback, control procedure, facility control, tax control, tax politivity, structural elements of the system, the nature, functions, tasks control.*

Єгарміна Валентина Дмитрівна – старший викладач кафедри бухгалтерського обліку Національного університету державної податкової служби України.